

زنجیر ہی گمنجینہی گم و ہمر
(۸)

۱۰۰ پرسپار

دہربارہی

میژووی شارستانیہتی

نيسلامی

مَنْصَلْ اِقْرَأْ الشَّافِعْ

نامادہ کردنی

عبدالرحمن نجم الدين طه

www.igra.ahlamontada.com

جایی بدمکم

۱۴۲۰ ک / ۱۹۹۹ ز

پښتانه

- پ ۱. (الفتح الکبر) چی بوو ، که ی روویدا ؟
- پ ۲. یه که م تیرهاویر له میژووی نیسلامدا کی بوو ؟
- پ ۳. یه که م سه فیر له میژووی نیسلامدا کی بوو ؟
- پ ۴. یه که م نویر هی هینی ، کی کردی و له کوی بوو ؟
- پ ۵. کام دوو نه شکوت له میژووی نیسلامدا به ناوبانگن ؟
- پ ۶. سر و کی دوورو هانی شاری (مه دینه) کی بوو ؟
- پ ۷. بانگه واز له مه که که دا چند سالی خایاند ؟
- پ ۸. که ی وه فدی (نهجران) هاتنه خرمه تی پیغه مبر ؟
- پ ۹. نهو چیگایانه ی له وه ختی فته چی مه که که دا نه مین بوون ، کوی بوون ؟
- پ ۱۰. که ی نویر به م شیوه ی نیستای فخرزکرا ؟
- پ ۱۱. کام پیغه مبر به (باوکی پیغه مبران) ناسراوه ؟
- پ ۱۲. بانگدان بو نویر له کوی دهستی پی کرد ؟
- پ ۱۳. له که یه وه (که عبه) بوو به قیله ی موسلمانان ؟
- پ ۱۴. له که یه وه پیغه مبر دهستی کرد به نامه ناردن بو پاشایانی ده وروبر ؟
- پ ۱۵. نهو نوینه ره کورده ی که خوی گه یانده پیغه مبرو موسلمان بوو ، کی بوو ؟
- پ ۱۶. که ی شهر ی (موتة) روویدا ؟
- پ ۱۷. کی نالا هملگری جهنگی نوحود بوو ؟
- پ ۱۸. دوا غمزا که پیغه مبر تیایدا به شدار بوو ، کامه بوو ؟
- پ ۱۹. په یانی حوده ییبه له کوی و که ی به ستر ؟
- پ ۲۰. یه که م مالی خوا که له زه ویدا دروست کراوه ، کامه یه ؟

وهلامهكان

- و ۱ / فتحی مهککهی پیروز بو ، له ردهمهزانی سالی (۸ ک) دا
- و ۲ / سهعدی کوری نهبو وهقاص - خوای لی رازی بیت-
- و ۳ / موضعهبی کوری عومهیر - خوای لی رازی بیت-
- و ۴ / پیغه مبهیر ﷺ کردی ، له (بهنی سالم) له مهديهی پیروز
- و ۵ / نهشکهوتی (ههراء) و نهشکهوتی (شه ور)
- و ۶ / عهبدو لای کوری نوبهی
- و ۷ / سیانزه سال .
- و ۸ / له سالی (۹) ی کۆچیدا
- و ۹ / کهعبه - مالی نهبو سوفیان - هه کهسهو مالی خوی
- و ۱۰ / له شمو میعراجی پیروزدا
- و ۱۱ / نیبراهیم پیغه مبهیر - سهلامی خوای لهسهر بیت-
- و ۱۲ / له شاری مهدينهی پیروزهوه
- و ۱۳ / پاش شەش مانگ له هيجرهت بو مهدينه
- و ۱۴ / له دواي صولحي (حودهيه)
- و ۱۵ / (جاوان) يا خود (کاوان) ی کوردی بوو - خوای لی رازی بیت
- و ۱۶ / له سالی ههشتهمی کۆچی دا
- و ۱۷ / موضعهبی کوری عومهیر خوای لی رازی بیت
- و ۱۸ / غهزای (تهبوک)
- و ۱۹ / له سالی شهشهمی کۆچیدا ، لهسهر زهوی (حودهيه) له برار مهککه و مهدينه دا
- و ۲۰ / مزگهوسی (الحرام) له مهککه واته کهعبهی پیروز

- پ ۲۱- جهنگی (خه بیهرا) که ی روویدا ؟
- پ ۲۲- جهنگی (خه ندهق) بو و ناو نراوه ، که ی روویدا ؟
- پ ۲۳- حوکه می نیسلامی له سالی چه ندا له نه نده لوس کوتایی پی هات ؟
- پ ۲۴- له کام جهنگی سه رده می پیغه مبهردا ، به هو ی نه خوشی له خویایی بوو نه وه ، موسلمانان کان شان ؟
- پ ۲۵- له کام جهنگدا سه لاهه ددین خاچه رسته کانی شاندا ؟
- پ ۲۶- یه کهم کهس و دو اکهس که قودسی رزگار کرد کی بوو ؟
- پ ۲۷- کی میژووی کوچی داهینا ؟
- پ ۲۸- کی یه کهمین کهس دراو (سکه) ی نیسلامی لیداوه ؟
- پ ۲۹- غه زای قادیسه به فرمانده یی کی بوو ؟
- پ ۳۰- دیوانی سه ربازی (دیوان الجند) کی و که ی دایمه زراندا ؟
- پ ۳۱- کی فرمانده بوو له رزگار کردنی میسردا ؟
- پ ۳۲- کهوتنی نالا له کاتی شهردا نیشانه ی چی بوو ؟
- پ ۳۳- له سالی چنددا ناوچه ی (نه هاوهندا) رزگار کرا ؟
- پ ۳۴- جهنگی نه هاوهندا به چ ناویک مه شهوره له میژووداو بو ؟
- پ ۳۵- شاری به سه ره له سالی چنددا له سه رده می کیدا دروست کرا ؟
- پ ۳۶- خه لافه تی حه سه نی کوری عه لی چنده ی خایاندا ؟
- پ ۳۷- کی شاری (فوسطاط) ی بینیا تننا له ولاتی میسردا ؟
- پ ۳۸- که ی و له کوی حه زره تی حسین شه هید کرا ؟
- پ ۳۹- یه کهم کهس که به یعه تی دا به حه زره تی حسین کی بوو ؟
- پ ۴۰- پایته ختی ده وله تی نه مهویه کان کوی بوو ؟

و ۲۱ / له سالی جهو ته می کوچی دا .

و ۲۲ . له سالی (۵ ک) دا ، چونکه موسلمانان کان به دهوری مه دینه دا
خنده قییان هه لکند ..

و ۲۳ / له سالی (۱۴۹۲ ز) دا ، خاچیه رسته کان نه دنده لوسیان داگیر کرد .

و ۲۴ / له جهنگی (حونهین) دا ، [و یوم حنین اذ اعجبتکم کثرتکم] .

و ۲۵ / له جهنگی (حطین) دا که له گوندی (حطین) له فهله ستین له
(۱۸۷ ز) دا روویدا ..

و ۲۶ / یه کهم : خه لیفه عومهری کوپی خه تتاب / دور : سه لاهه ددینی
نه بیوی .. انشاء الله جاریکی تریش به یه کجاریی رزگار ده کرتیه وه .

و ۲۷ / حه زره تی عومهری کوپی خه تتاب - خوای لی رازی بیت - .

و ۲۸ / حه زره تی عومهری کوپی خه تتاب - خوای لی رازی بیت - .

و ۲۹ / (سه عدی کوپی نه بو وه قاص) - خوای لی رازی بیت - .

و ۳۰ / حه زره تی عومهری کوپی خه تتاب - له سالی (۲۰) کوچیدا .

و ۳۱ / عومهری کوپی عاص - خوای لی رازی بیت - .

و ۳۲ / نیشانه ی شکانی نه وه لکه بووه . و ۳۳ / له سالی (۱۹) ی
کوچیدا .

و ۳۴ / به جهنگی (فتح الفتوح) چونکه ریشه ی دهوله تی ساسانی تیادا
ده رها ت .

و ۳۵ / له سالی (۶۳۸ ز) و له سه رده می حه زره تی عومهری کوپی
خه تابدا .

و ۳۶ / تنها ماوه ی شمش مانگ .

و ۳۷ / عومهری کوپی عاص - خوای لی رازی بیت

و ۳۸ / له روژی عاشورا ی سالی (۶۸۰ ز) دا له که ره بلا .

و ۳۹ / قه یسی کوپی ساعدی نه نصاری بوو .

و ۴۰ / له شام دا (دیمه شق) و له نه دنده لوسیاشدا (قور توبه) بوو .

- پ ۱. دیوانه‌کانی ده‌ولت له سرده‌می نه‌مه‌ویه‌کاندا ، چی بوون ؟
- پ ۲. کی ده‌ولت‌تی نه‌مه‌وی دامه‌زراند ؟
- پ ۳. ده‌ولت‌تی نه‌مه‌وی به‌ ناوی کیوه‌ ناو‌را ؟
- پ ۴. یه‌که‌م خه‌لیفه‌ که‌حیما‌یه‌و پاسه‌وانی بو‌خوی دانا کی‌ بوو ؟
- پ ۵. کام کو‌مه‌ل خه‌لافه‌تی پشتاو‌ پشت (وراثی) یان‌ داهیتنا ؟
- پ ۶. پاشا‌ رۆ‌می‌یه‌ هاوس‌رده‌مه‌کانی‌ هه‌زه‌تی‌ معاویه‌ کی‌ بوون ؟
- پ ۷. (وه‌لیدی‌ کورپی‌ عب‌دوله‌لیک) چه‌ند‌ سال‌ خه‌لیفه‌ بوو ؟
- پ ۸. که‌ی (حه‌جاجی‌ کورپی‌ یوسفی‌ شه‌قه‌فی) کو‌چی‌ دوایی‌ کرد ؟
- پ ۹. (عو‌مه‌ری‌ کورپی‌ عب‌دوله‌عزیز) چه‌ند‌ سال‌ خه‌لیفه‌ بوو ؟
- پ ۱۰. (عب‌دوله‌لیکی‌ کورپی‌ مه‌روان) له‌ سالی‌ چه‌ند‌ دا‌ له‌ دایک‌بووه ؟
- پ ۱۱. نه‌ماره‌ته‌کانی‌ ده‌ولت‌تی‌ نه‌مه‌وی‌ کامانه‌ بوون ؟
- پ ۱۲. کی‌ فه‌تخی‌ سه‌ره‌مه‌ینی (نه‌نده‌لوس) ی‌ کرد ؟
- پ ۱۳. جه‌نگی (ذات‌ العیون) بو‌وا‌ ناو‌نراوه ؟
- پ ۱۴. ره‌نگی‌ نالای‌ ده‌ولت‌تی‌ نه‌مه‌وی‌ چۆن‌ بوو ؟
- پ ۱۵. گه‌وره‌ترین‌ مزگه‌وت‌ که‌ نه‌مه‌ویه‌کان‌ له‌ شام‌ دا‌ دروستیان‌ کرد کامه‌یه ؟
- پ ۱۶. عو‌مه‌ری‌ کورپی‌ عب‌دوله‌عزیز له‌ پاش‌ کی‌ بوو به‌ خه‌لیفه ؟
- پ ۱۷. نه‌مه‌ویه‌کان‌ چه‌ند‌ خه‌لیفه‌ بوون ، له‌ شام‌ وله‌ نه‌نده‌لوس‌ دا ؟
- پ ۱۸. کام‌ پاشا‌ نه‌و‌ کاغه‌زه‌ی‌ پیغه‌مه‌بر ﷺ بو‌ی‌ تارد ، بی‌ شه‌رمانه‌ دراندی ؟
- پ ۱۹. کام‌ خه‌لیفه‌ به‌ (پیتنه‌مه‌ین‌ خه‌لیفه‌ی‌ راشیدین) ناسراوه ؟
- پ ۲۰. دوا‌ خه‌لیفه‌ی‌ نه‌مه‌وی‌ له‌ نه‌نده‌لوس‌دا‌ کی‌ بوو ؟
- پ ۲۱. یه‌که‌م‌ جوگرافیناسی‌ موسلمان‌ کی‌ بوو ؟
- پ ۲۲. که‌ی‌ وله‌کوی (هارون‌ الرشید) له‌ دایک‌بووه ؟

- و ٤٩ / دیوانی : سهربازی - خهراج و باج - نامه‌کان
و ٥٠ / معاویة کوری نه‌بوسفیان .
و ٥١ / به ناوی (نومه‌ییه کوری عه‌بدولشه مس) هوه .
و ٥٢ / معاویة کوری نه‌بوسفیان بوو .
و ٥٣ / نه‌مه‌ویه‌کان بوون .
و ٥٤ / قوسته‌نتینی دوه‌م و قوسته‌نتینی چواره‌م .
و ٥٥ / نۆسال و هه‌شت مانگ .
و ٥٦ / له مانگی شه‌والی سالی (٩٥ ک) دا .
و ٥٧ / دووسال و پینج مانگ و چوار رۆژ .
و ٥٨ / له سالی (٢٦) ی کوچیدا .
و ٥٩ / حه‌جازه‌ عه‌راق - دوورگی عه‌ره‌ب - ده‌قهری شام - میسر
سهررووی نه‌فریقا - نه‌نده‌لوس .
و ٦٠ / موسای کوری نه‌صیر .
و ٦١ / چونکه تیره‌هاوێژه موسلمانه‌کان به تیرو چاوی هه‌زار بی
باوه‌ریان له شه‌ره‌که‌دا کوتر کرد !!
و ٦٢ / سپی بوو ..
و ٦٣ / مزگه‌وتی (نه‌مه‌وی) یه له‌شاری (دیمه‌شق) دا .
و ٦٤ / له پاش خه‌لیفه (سوله‌یمانی کوری عه‌بدوله‌لیک) .
و ٦٥ / له شامدا (١٣) خه‌لیفه و له‌نه‌نده‌لووسیشدا (١٦) خه‌لیفه
بوون .
و ٦٦ / کيسرای پاشای ساسانیه‌کان بوو .
و ٦٧ / خه‌لیفه عومه‌ری کوری عه‌بدوله‌عزیز - خوای لی‌ رازی بیته - .
و ٦٨ / خه‌لیفه (هشامی سیته‌م) بوو که‌به (المعتد بالله) ناسراوه .
و ٦٩ / (یه‌عقوبی) بوو - که‌له‌کو‌تایی سه‌ده‌ی سیته‌می کوچیدا ژیاوه .
و ٧٠ / له سالی (١٤٥ ک) له (ره‌ی) نزیکه‌ی به‌غداد له دایک‌بووه .

- پ ۶۳. یه کهم خهلیفه‌ی عه‌بباسی کی بوو ؟
- پ ۶۴. دوا خهلیفه‌ی عه‌بباسی کی بوو ؟
- پ ۶۵. خهلیفه (مه‌نمون) کوری کام خهلیفه بوو ؟
- پ ۶۶. هارون الرشید له ژیانیدا چهند جه‌جی کردوه ؟
- پ ۶۷. که‌ی نه‌بوجه‌عفهری مه‌نسور بوو به خهلیفه ؟
- پ ۶۸. که‌ی و له‌کوی نه‌بوجه‌عفهری مه‌نسور کۆچی دوا‌یی کرد ؟ پ ۶۹.
- گه‌وره‌ترین و یه‌که‌مین وه‌زیری خهلیفه هارون کی بوو ؟
- پ ۷۰. له‌سه‌رده‌می (هارون الرشید) دا پاشای فهره‌نسا کی بوو ؟
- پ ۷۱. له‌سه‌رده‌می عه‌بباسی دا ، له‌میسرج ده‌وله‌تیک هه‌بوو ؟
- پ ۷۲. که‌ی ده‌وله‌تی (سلجوقی) هه‌له‌وشایه‌وه ؟
- پ ۷۳. کام خهلیفه و له‌سالی چهند دا شاری (به‌غداد) ی بنیاتنا ؟
- پ ۷۴. عه‌بباسیه‌کان که‌ی ده‌وله‌ته‌که‌یان دامه‌زراند ؟
- پ ۷۵. ده‌وله‌تی عه‌بباسی چهند سال به‌رده‌وام بوو ؟
- پ ۷۶. ده‌وله‌تی (عه‌بباسی) به‌ناوی کیتوه‌ناو نرا ؟
- پ ۷۷. که‌ی مه‌غۆله‌کان شاری (به‌غداد) یان داگیر کرد ؟
- پ ۷۸. له‌شکری ئیسلام که‌ساسانیه‌کانی روخاند ، به‌فرمانده‌یی کی و ژماره‌یان چهند بوو ؟
- پ ۷۹. کی به‌رده‌ره‌شه‌که‌ی که‌عبه‌ی دزی و که‌ی ؟
- پ ۸۰. کی و که‌ی پایته‌ختی له‌به‌غدادوه‌گواستوه‌بو (سامه‌راء) ؟
- پ ۸۱. کی مه‌درسه‌ی (المستنصریة) ی له‌به‌غداد دامه‌زراند ؟
- پ ۸۲. ژماره‌ی خهلیفه عه‌بباسیه‌کان چهند بوون ؟
- پ ۸۳. کام کۆمه‌ل فیتنه‌ی (خلق القرآن) یان هیتایه‌کایه ؟
- پ ۸۴. کی (بیت الحکمة) ی دامه‌زراند و ئیشی چی بوو ؟

- و ۶۳ / نه بولعه بیاسی سه ففاح بوو
- و ۶۴ / خلیفه (المستعصم بالله) بوو
- و ۶۵ / کوری هارون الرشید و برای خلیفه (نهمین) بوو
- و ۶۶ / نوجار جهجی کردووه
- و ۶۷ / له سالی (۷۵۴) زدا
- و ۶۸ / له جه جدا ، له سالی (۱۵۸ک) دا
- و ۶۹ / یه حیای بهر مه کی بووه
- و ۷۰ / پاشا (شارلمان ی کوری باین) بوو
- و ۷۱ / ده وله تی (مه مالیک)
- و ۷۲ / له سالی (۴۹۰) ی کۆچی ، به دهستی خواره زم شا
- و ۷۳ / خلیفه نه بوجه عفد ری مه نسور - له سالی (۷۶۲ز) دا
- و ۷۴ / له سالی (۱۳۲ ی کۆچی) دا و ۷۵ / (۵۲۳ سال)
- و ۷۶ / به ناوی (ععباسی کوری عه بدولموته لیب) خوای لی رازی بیت -
- و ۷۷ / له سالی (۶۵۶) ی زاینیدا
- و ۷۸ / به فرماندهی خالیدی کوری وه لیدو ژماره یان (۱۸) هزار کهس بوو
- و ۷۹ / (القرامطة) دزبان ، له سالی (۹۳۰ز) دا (۲۲ سال)
- شاردیانوه
- و ۸۰ / خلیفه موعته صمی ععباسی ، له سالی (۸۳۶ ز) دا
- و ۸۱ / خلیفه (المستنصر بالله) ی ععباسی
- و ۸۲ / (۳۷ خلیفه) و ۸۳ / کۆمه لی (موعته زیله)
- و ۸۴ / خلیفه مه نمون .. بو وه گیرانی بهرهمی زمانه کانی تر به تاییه تی یونانی .

- پ ۸۵. ژماره‌ی سولتانه عوسمانیه‌کان چهند بوون ؟
- پ ۸۶. کئی ده‌وله‌تی عوسمانی دامه‌زراند ؟ که‌ی ؟
- پ ۸۷. کئی فه‌تخی قوس‌ته‌نتینیه‌ی کرد ؟ که‌ی ؟
- پ ۸۸. که‌ی وکئی ده‌وله‌تی فاطمی له‌ میسر روخاند ؟
- پ ۸۹. صه‌لاحه‌ددینی نه‌ ییوبی ناوی چی‌یه ؟ له‌کوی له‌ دایک‌بووه ؟
- پ ۹۰. کئی ریتبازی نه‌قشبه‌ندی له‌ کوردستاندا دامه‌زراند ؟
- پ ۹۱. کئی وکه‌ی (الجماعة المسلمة) ی له‌ پاکستان دامه‌زراند ؟
- پ ۹۲. نه‌و که‌له‌ موجهیده‌ لیبه‌ی که‌ نیطالیه‌کان نیعدامیان کرد کئی بوو ؟
- پ ۹۳. که‌ی خه‌لافه‌تی نیسلامیی هه‌له‌وه‌شینرایه‌وه ؟
- پ ۹۴. کئی زانکۆی نه‌زه‌هری له‌ میسر دامه‌زراند و که‌ی ؟
- پ ۹۵. که‌ی نیمام (حه‌سه‌ن به‌نا) شه‌ید کرا ؟
- پ ۹۶. که‌ی شو‌ر‌ش‌گ‌یر‌ی موسلمان‌ی کورد (شیخ سه‌عیدی پیران) له‌ دار درا ؟
- پ ۹۷. نه‌و مېژوونوسه‌ کورده‌ کتیه‌ ، که‌ کتیبی (وفیات الاعیان) ی داناوه ؟
- پ ۹۸. مزگه‌وتی (نه‌یا صوفیا) که‌ که‌نیسه‌ بوو ، کئی کردی به‌ مزگه‌وت و له‌ کوی‌یه ؟
- پ ۹۹. کئی کۆمه‌له‌ی (العروة الوثقی) ی دامه‌زراند ؟
- پ ۱۰۰. کئی بانگه‌شه‌ی کرد بو‌ دامه‌زراندنی زانکۆیه‌کی گه‌وره‌ به‌ ن‌وی (الزهراء) له‌ تورکیا ؟

- و ۸۵ / (۳۷ سولتان)
- و ۸۶ / عوسمانی کوری نمرطغرول ، له سالی (۱۲۸۱ ز) دا
- و ۸۷ / سولتان (محمدي فاتح) له سالی (۱۴۵۳ ز) دا
- و ۸۸ / صلاحه ددیني نه ییوی - له سالی (۱۱۷۱ ز) دا
- و ۸۹ / ناوی (یوسف کوری نه ییوب) هوله (تکریت) له دایکبوه
- و ۹۰ / مهولانا خالیدی نه قشبه نندی - ره حمه تی خوی لی بیت-
- و ۹۱ / نه بولنه علای مهودودی - ره حمه تی خوی لی بیت-
- و ۹۲ / (عومیر موختار) بوو
- و ۹۳ / له سالی (۱۹۲۴ ز) دا
- و ۹۴ / خه لیفه (المعز لدين الله) ی فاطمی له سالی (۹۷۲ ز)
- و ۹۵ / له (شویاتی سالی ۱۹۴۹ ز) دا
- و ۹۶ / (۱۹۲۵ ز)
- و ۹۷ / نیین خه له کان .
- و ۹۸ / له (نهسته نبول) ه ، سولتان محهمه دی دووه می عوسمانی
- و ۹۹ / سه یید جه مالهددیني نه فغانی
- و ۱ / به دیعوزه مان (سه عیدی نوورسی)

سهرچاوه کان :

- ۱- الكامل في التاريخ - ابن الأثير ۲- البداية والنهاية - ابن كثير
- ۳- تاريخ الامم الاسلامية - محمد خضري بط
- ۴- صراع الأفكار ... د. محسن عبدالحميد
- ۵- المنجد في الاعلام

نەم ناملىكە

وەلامى (۱۰۰) پىرسىيىرى ھەمەرنىگە سەبارەت بە قۇناغە
يەك لەدوای يەكەكانى مىزووى شارستانىيەتى ئىسلامىي
نەم مىزووۋە زىرپىنەى كە بە سەدان و ھەزاران كىتەبى
لەسەر بنووسرىت ھىشتا ھەقى خۇى پىن نەدراوۋە
شاينى لىكۆلىنەوۋە لەسەر نووسىنى زىاترە .. نەمۋى
لەم ناملىكەدا خراومتە روو تەنھا نەمىكە لە ئۇقيانوۋسى
نەم مىزووۋە دەولەمەندە .. بە ھىوام خوينەرانى ھىزا
سوۋدى لى بېيىن و ، مەشتىكم خەستىنە سەر خەرمانى
زانست و زانىيارىان ...

ژمارەى سپاردنى ھەموو ئەلقەكانى
(زنجىرى گەنجىنەى گەوھەر)
۲۴۵ بۇ سالى ۱۹۹۸

مافى چاپ و لەبەر گرتنەوۋى پارىزراوۋە